

Die Postgebühr bar bezahlt
Poština plačana v gotovini

1943-1944
N A Š

R O D

ŠTEVILKA ~ 5

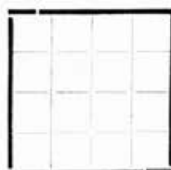
KRIZANKA

	1	2	3	4		5	
6		7				8	
10					11		
		12		12a			
13	14		15				16
17					18		
19			20	21			22
23				24		25	

Vodoravno: 1 srednja šola; 5 predlog; 7 otok v Jadranskem morju; 8 kratica za tujo valuto; 10 mil, tudi necenen; 11 duh (tujka); 12 mladinski mesečnik; 13 egiptovsko božanstvo; 15 nikalnica; 16 veznik; 17 vas v Sremu; 18 tuje moško ime; 19 kazalni zaimek; 20 Verdijeva opera; 22 podredni veznik; 23 stara oblika za in; 24 predlog; 25 češko moško ime.

Navpično: 2 moško ime; 3 pripadnica vedno selečega se naroda; 4 nota; 5 pesek; 6 napasti; 8 bojna črta; 9 nadomestek za sladkor; 11 ploščinska mera; 12a bodrilnica; 14 pripadnik starih Slovanov; 16 reka na Štajerskem; 18 oblika pesmi; 21 veznik.

MAGIČNI KVADRATI

Pripomba: Vse besede imajo po 4 črke. Besede se čitajo vodoravno in navpično.

I.

Del telesa
konec molitve
priprava za merjenje
država v Aziji

II.

Poljski pridelek
pokrajina v Grčiji
ločilo
žganje

III.

Raste na drevesu
ribje jajčece
pokrajina med Savo in Donavo
hrvaški tam

IV.

Hiša v planinah
ploščinska mera
otroško pokrivalo, če se gredo vojake
mohamedanski bog.

* * *

REŠITEV IZ ŠT. 3

Čaroben lik. 1 Suk, 2 Sušak, 3 ruševce, 4 Kaves, 5 kes.

Čaroben lik. 1 tat, 2 tabor, 3 saboter, 4 totem, 5 Rem.

Posetnica. Šolski nadzornik.

Enačba. a = tamar; b = ar; c = butara; é = tara; d = ribarica; e = Barica; f = carina; 9 = Rina; x = tamburica.

Uganke iz 3. štev. Našega roda sta pravilno rešila in bila izžrebana:

Dermastja Matija, učence IV. r. deške vadnice; Medič Marko, učence IV. r. deške vadnice.

REŠITEV IZ ŠT. 4

Čaroben lik. 1 začetek; 2 počep; 3 pat; 4 tetan; 5 pen.

Enačba. a = našiv; b = lva; c = rod-bina; é = Bina; d = jesen; e = sen; f = lepopis; g = opis; h = listina; i = lna. x = Naš rod je lep list.

Magični kvadrat. 1 Jakec; 2 abote; 3 kozak; 4 etapa; 5 cekar.

Uganke iz 4. štev. Našega roda so pravilno rešili in bili izžrebani:

Kokolj Peter, učence II. r. deške vadnice; Medič Igor, učence III. r. deške vadnice; Fratina Andrej, učence IV. r. deške vadnice; Prah Milan in Borut, učenca Ij. šole. Ljubljana, Lepodvorska 26.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25—. Posamezna številka L. 2-50.

Herausgeber und Drucker »Učiteljska tiskarna« in Laibach, verantwortlich Francè Štrukelj in Laibach. — Izdaja in tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, predstavnik Francè Štrukelj v Ljubljani.

Für die Schriftleitung und Verwaltung verantwortlich — Za uredništvo in upravnštvo odgovoren Ivan Tavčar, Celovška 30.

JADRALCI

Samo Jenko

6. Velike priprave.

Na objavní deski za vrati delavnice je bilo črno na belem oznanjeno, da bo v soboto dopoldne seja in da bodo sklepali o važnih, prevažnih stvareh. Vsi morajo priti točno ob uri, niti minute prepozno. So se zbrali, kot je veleval razglas, posedli v kot delavnice in zborovanje se je pričelo.

Oznanil je vodja Milan Kajžar vsem navzočim, da je njihov ptič gotov in da bodo odšli na letenje. Uredil je že vse potrebno, dobili bodo učitelja in vzletno vrv, dokler ne bodo kupili svoje. Omenil je, da je blagajna bolj prazna in da naj vsak razmisli, na kakšen način bi prišli do denarja. Seveda le na pošten način, saj niso gangsterji in bi lahko trpel ugled. Se je zamislilo vseh enajst in podprlo težke glave z rokami. Pa se je spomnil Janez, da je dobil od botra za birmo zlato uro. Oglasil se je k besedi in so se vsi oddahnili, zakaj ni lahka stvar, se kar tako domisliti, posebno če je treba važne rešitve.

»Kaj, ko bi naše letalo krstili in mu poiskali botra?« je vprašal zmagoslavno.

»Bomba!« je pritrdil navdušeno propagandni minister Marijan.

»Kar naprej!« ga je vzpodbudil skopi blagajnik Stanko. »Boter da vedno kaj za spomin, zlato uro ali pa...«

»Vsaj kolače!« ga je prekinil sladkosnedni Boris.

»Bedak, drži svoj kljun in poslušaj!« ga je opozoril nestrpni Stanko, ki je imel hude skrbi s prazno blagajno. »Janez, naprej!«

»Ker bi bilo čudno,« je nadaljeval Janez, »da bi kupil našemu letalu zlato uro, bo rajši dal denar, posebno če mu še malo potožimo, kakšni reveži smo.« In so vsi soglašali s to pametno mislijo, le botra si niso mogli izbrati, ker ni vsak tako petičen.

»Ga že imam!« se je domislil Janez in je kar poskočil. »Tovarnar Sever!« Hitro je povedal dogodek na letališču.

»Dobro, kolosalno, sijajno!« so vzklikali vsi obenem od samega zadovoljstva, kakor da bi imeli že polno blagajno denarja. Sklenili so, da bodo šli odborniki z vodjem Milanom na čelu do tega gospoda in mu bo Janez kot tajnik vse razložil. Dogovorili so se, da bodo naredili na stričevem vrtu krst jadralice in bodo povabili samo najbližje znance. Za vse to mora poskrbeti Marijan, ki si je izgovoril, da bodo morali poslušati te dni, tja do krsta, samo njega in nikogar drugega.

Hitro so minili dnevi: to vam je bilo skakanja in dirkanja po mestu! Ni namreč majhna stvar, priti do vseh gošpodov v velikih in mogočnih palačah. Nekoliko boječe so potrkali prvič na vrata in s strahom vstopili, ko pa so videli, da tudi tako visoki gospodje še niso nikogar pojedli, so kmalu dobili pogum in se niso nikogar več bali pa prav nikogar ne. Obhodili so vse točno, kot so sklenili, in so dobili še več volje in so se še bolj navdušili. Tudi Amaconki Majdo in Micko so povabili h krstu.

Zadnji dan pred krstom so šli vsi na zdravniški pregled. Niso bili bolni, ampak vsak letalec mora biti pregledan, če je sposoben. Prišli so skupaj

na šolsko polikliniko, prinesli s seboj za vsakega tiskano polo, v katero je moral zdravnik zapisati svoje ugotovitve. Zamudili so se ves dopoldan, zakaj ni malenkost tak pregled. Pihati so morali v različne posode, tehtali in merili so jih, izpraševali to in ono. Navsezadnje so jih postavili še pred tablo s črkami in so jih morali čitati z dru-

gega konca sobe, točno tako, kot je pokazal zdravnik v beli halji z dolgo palico. In kljub strogemu pregledu niso našli pri nikomur ničesar. Podpisal se je zdravnik in potrdil, da so vsi sposobni za jadralce.

»Sedaj pa smo že jadralci!« so si domišljevali, ko so zapuščali šolsko polikliniko.
(Se nadaljuje.)

D E Ž

Gregor Strniša

Temna koprena zastira nebo,
lahno prši iz višav na zemljó.

Motno v sivino se strehe bleste
in enolično v nebes kipe.

Ceste v nedogled mrke hite,
luže pod bičem deževnim drhte.

Vse tako prazno je, pusto, mračno,
kaplje pa tiho in mirno pojo...

PRIPOVEDKA O PREDGRAJSKEM GRADU

Lojze Zupanc. Belokrajinska.

V Beli Krajini je vas Predgrad. V Predgradu je star grad. Nekoč sta živel v tem gradu graščak in graščakinja, oba ko kamen neusmiljena. Imela sta loze, živine in trtja na pretek, berače pa sta odganjala s kletvinami izpred grajskega praga.

Pa sta prišla v Belo Krajino tudi Kristus in sveti Peter in pot ju je privedla v Predgrad. Pribosopetila sta pred grajski prag, kjer sta prosila za jedačo in nočišče. Graščakinja pa je bila neusmiljena in je božja popotnika nagnala:

»Izginita mi izpred oči, grda postopača! Skozi ta vrata hočeta? Ne, tod je pot samo za graščaka in graščakinja. Izginita mi skozi vrata, ki so za pse odmerjena...«

Kristus pa se ni dal odgnati na prvo besedo in je še zaprosil:

»Usmilite se naju zaradi Boga! Bog vam bo v povračilo dal dosti blaga.«

»Jaz ne maram nobenega blaga, dokler imam svojega gospodina,« je za-

kričala graščakinja. »Kaj hoče meni boljši Bog, moj Bog je moj gospod soproj... Le izginita mi, magarca! Le odidita proč, prnjavca...«

Zdajci se je Kristus razsrdil in je graščakinjo preklel:

»Ah, neusmiljena graščakinja, da bi postala še prosjakinja! Da zemlja bi ti ne rodila, da kruha vse do smrti bi prosila...«

In res: vse grajske njive so se spremenile v kamen. In tudi v samem Predgradu je zraslo na njivah toliko kamenja, da ga je bilo več ko rodne zemljice.

Četudi sta graščak in graščakinja imela grad, grajskih zidov nista mogla jesti. In glad ju je nagnal po svetu, kamor sta odšla prosit kruha. Nikoli več se nista povrnila v grad.

Grad v Predgradu pa še danes stoji. Le njive okrog so kamenite in rode še dandanašnji vsem Predgrajcem tako revno, da so pogosto kruha lačni.

Prnjavci = umazanci.

MLADI MORNAR

Davorin Ravljen

Vem, da bom nekoč mornar,
ladja, ladja velikanska,
pota daljna, oceanska,
jaz na ladji pa krmár.

Zvezd neskončni paradiž
vzpenja se čez tuja mesta,
Gostosevci, Rimska cesta,
pod ravnikom Južni križ.

Vsak mornar ima zvezdó,
v daljnih ga teminah vodi —
ladja na globinah brodi,
zvezda sije mu zvestó.

Zvezda, ki te ljubim zdaj,
več ne bova se ločila.
Vem, nekoč me boš vodila
k materi v domači kraj.

LEGENDA O DENARJU

G. R.

Zakopan leži globoko pod zemljo. Okrogli turški cekini iz težkega rdeč-kastega zlata, nazobčanih robov, na eni strani popisani s skrivnostnimi črkami, a na drugi — skrivnostni turški grb. Široke mahmudije — tenke, mehke, voljne — iz bleščečega zlata; veliki žolti pendarji, s starinskimi podobami na obeh straneh. Francoski luidorji, zlatniki in čisti, novi napoleonorji kakor ogenj. Prišli so iz daljnih krajev, šli so skozi tisočere roke — tu so jih zbirali in zakopavali — v dolgih letih, dan za dnem. Čvrste so stene lončene posode, od zgoraj pa jih teži kamnitna plošča.

Nad zemljo se je razcvela mlada pomlad, z neba je sijalo sonce; po zelenih travnikih se je razkropila številna čreda; visoko zgoraj so žvrgoleli škrjančki, a spodaj so poskakovala jagnjeta, podobna belim snežnim grudam.

Zemlja, nebo, polje in ljudje so se veselili praznika pomladi.

Tudi na vasi je bil praznik.

Na travniku ob reki, pod starimi vrbami se je divje vrtel ples. Malo ob strani so sedele ženske in otroci, za njimi v skupinah moški. A glej, eden izmed njih je vstal in se ločil od njih.

Videti je bil zaskrbljen, s pogledom je blodil med ljudmi.

Iskal je starega, očeta, pa ga ni bilo tam.

In napotil se je v vas.

Šel je mimo gostiln; pokukal je v eno, potem v drugo. A starega tudi tam ni bilo.

Sin je krenil domov. Mučila ga je zla slutnja. Kje je stari? Zakaj ni prišel ven? Kaj počne doma?

Odprl je vrata, stopil v hišo, obhodil vse sobe. Očeta ni bilo. Pogledal je v klet, v hlev — ni ga!

Tedaj je krenil proti majhnemu prizidku za hišo. Stopal je počasi, potihoma, previdno ozirajoč se na vse strani. Ko pa je odprl vrata, ga je srečal od znotraj, iz temnega prostora, nejevoljen pogled od strahu široko razprtih oči.

Tam je bil starec, oče. Slečen, poten je sedel ob steni. Z eno roko si je brisal mračni obraz, z drugo roko je stiskal motiko.

Pred njim sta zijali dve globoki, sveži jami.

»Kaj delaš tu?« ga je mračno vprašal sin.

»Požrl si me,« je votlo odvrnil oče, »ti si me požrl, ti...«

»Ničesar nisem storil, očka. Grešiš pred Bogom.«

»A kje je denar?«

»Tu: pozabil si, kje je,« se je nasmešnil sin.

Vzel je motiko in začel kopati za korak na desno od prve jame. Pri drugem zamahu se je prikazala plošča in pod ploščo se je zasvetilo zlato. Starec je planil in kakor brez uma zaril prste v jamo.

Sin je odstopil, šel iz sobe in počasi zaprl vrata za seboj.

Čez noč je starček naskrivaj zakopal denar drugam. Ali budne sinove oči so bile tudi tam.

Zjutraj pa ju je spet čakalo življenje, surovo, težko, naporno. Od svitanja do somraka sta orala njive; kosila sta in žela, mračna, lačna, nenaspana. Jeseni so hodile težke karavane: plamen pšenice se je izpreverčal v plamen zlata, zakopanega pod težko kamnitno ploščo.

Kupovala sta njive — pohlepna, lačna zemlje — toda podvojeno posestvo je prinašalo le trojne skrbi.

Starček se je sključil, potemnel je, oslabil, a ni izpuščal pluga in kose.

»Dovolj je! Prenehaj, odpočij se,« ga je nagovarjal sin. A hladen pogled je odgovarjal: »Dovolj je še časa, počival bom v grobu.«

Mladi je zmajeval z rameni, majal je z glavo in mislil: kadar bom jaz tu gospodar, ne bo tako; izkopal bom denar

iz zemlje, delil bom ljudem dobrote in tudi sam bom živel kakor človek.

Spet drugič je rekel očetu: »Pojdi v hišo, oddahni si.«

Starec je hitel v hlev, k živini; tam je imel zdaj zakopan denar. »Tudi v hlevu mi je dobro,« je suho odgovarjal.

Ni bilo dolgo, nekega jutra so našli starčka otrplega v postelji — brezdušnega, posinelega, odprtih ust, steklenih, mrtvih oči.

Prihiteli so dobri ljudje: pokopali so ga. A po vasi se je raznesla govorica — volkodlak ga je zadavil! Preklet in začaran njegov denar. Volkodlak ga čuva pred ljudmi — volkodlak ga je ubil.

Mladi je postal gospodar nad posestvom, nad denarjem. A dobrih del ni vršil, ni živel kakor človek. »Še je čas,« si je govoril in se je sključil nad plugom. Nad črnimi brazdami ga je obsevalo sonce zjutraj in ga je zvečer pozdravljala mesečina. Jeseni pa se je zopet plamen pšenice izpreverčal v plamen zlata, zakopanega pod težko kamnitno ploščo.

Minila so leta; otroci so dorasli — dva sina, kakor dva vitka bora. Postaral se je oče, sključil se je in obraz mu je postal mrtvaški. Oči so se mu globoko vgreznile in pogled mu je postal vedno bolj hladen, vedno manj prijazen in zaupljiv. Ni mogel več spati; v dolgih zimskih nočeh se je premetaval po postelji, poslušal tuljenje viharja in duša mu je bila oledenela. Ni vedel, ali spi ali sanja, ali je sam, ali ga obletavajo hudobni duhovi. Včasih kakor da je slišal, kako plahutajo po sobi široke peruti, zasvitala se je bleda svetloba in nadenj se je sklanjal beli angel Dobrote.

»Poslušaj,« mu je šepetal, »pozabil si, kaj si mi bil obljubil? Ko bo denar tvoj, si hotel deliti ljudem dobrote in sam živeti kakor človek. Izkopaj denar izpod zemlje! Postavi most preko Sazljike! Izkoplji vodnjak na koncu vasi! Ljudje se te bodo spominjali in te bla-

goslavljalji, nad oči pa se ti bo spustil tihi sen.»

Toda na drugi strani mu je stal volkodlak. Imel je dolga ušesa, mesto obraza — svinjski gobec, telo pa se mu je izgubljalo v mraku.

»Ne poslušaj ga,« mu je šepetal volkodlak, »laže ti, vara te! Komu naj bi delili dobrote? Ali ljudje poznajo dobrote? Le poglej jih, kako te merijo, kadar jih srečuješ! Ali boš njim pomagal? Poglej svoje! Kako te gledajo otroci! Ne veš še, da oprezujejo za vsakim tvojim korakom kakor volkovi? Pazi, človek!«

Zares je med njim in njegovima sinovoma vsak dan bolj široko zija prepad. Že zdavnaj si niso smeli odkrito pogledati v oči in ko so se jim pogledi srečavali, je v njih telo slabo prikrito sovrašтво.

Nekega dne ga je dohitel mlajši, ga ustavil in mu rekel: »Zakoplji drugam denar, brat ve, kje ga imaš.«

»Kakšen denar?« je zvito odvrnil stari. »Ali ste zblazneli? Nimam denarja!«

»Imaš ga! Brat ve za njega, ti pravim. V hlevu je, pod jaslmi.«

Res je bil tam. Še isto noč ga je starec zakopal drugam. A ni bilo dolgo, pa ga je srečal starejši sin. Ustavil ga je, pogledal in rekel:

»Zakoplji drugam denar! Moj brat ve, kje ga imaš.«

»Kakšen denar?« je zvito odvrnil stari. »Ali ste blazni? Nimam denarja!«

»Imaš ga. Brat ve zanj. Pod plotom je, tri korake od zidu. Izkoplji ga — mlajši ti ga bo ukradel.«

Tako je bilo — denar je bil tam. Še isto noč ga je starec izkopal in ga zakopal pod stari brest na vrtu. In spet so potekali dnevi in noči, težki, nesmiselni. Naposled je prišla pomlad. Neke noči je zadivjal marčev veter. Vso noč so psi žalostno zavijali. Tudi starec ni spal. Kaj se je te noči dogajalo zunaj? Opolnoči je vstal, poklical

svoja sinova — enkrat, dvakrat. Nihče se ni oglasil.

Zjutraj je starec navsezgodaj stopil iz hiše in šel na vrt. Dvajset korakov pred seboj je zagledal nekaj temnega pod starim brestom. Prišel je bliže in kri mu je oledenela v žilah: pred njim sta ležala mrtva njegova dva sina. Poginila sta ponoči v nemi, strašni borbi. Korak ob strani sta ležali lopata in motika.

Starec ni prenesel nesreče, zbolel je. Vsi so videli — nad glavo mu je že zamahnila smrt s koso. Prišle so snahe in ga prosile:

»Očka, povej, kje je denar?« On pa jih je gledal s hladnim, motnim pogledom. »Kakšen denar? Nimam denarja! Ljudje lažejo!...«

Ponoči pa je spet prišel k njemu beli angel Dobrote. »Povej jim,« ga je prosil, »vidiš, končal si, čaka te grob! Zaradi otrok, tvoja kri so, povej jim!«

Toda na drugi strani mu je stal volkodlak. »Ne poslušaj ga,« mu je šepetal ta, »ali si blazen, da bi dajal denar tem tujim hčeram! Ne verjemi, ne boš še umrl. Ne žaluj za sinovi, pozabi ju! Kar sta iskala, to sta našla. Mar si ti kriv?« ...

In starec je mahal z rokami: »Nimam denarja, pustite me! Nimam!...«

Napočila je zadnja ura. Sam je spoznal: prsi so mu upadle, oči so potemnele. Dvignil je koščeno desnico, poklical svojce, hotel jim je povedati vse, toda smrt ga je prehitela.

»Tam... tam...« je kazal na vrt, a glas mu je že ugasnil, nihče ga ni razumel, tudi pogled mu je ugasnil.

Ostali sta dve snahi kakor dve kukavici. Rastejo otroci, raste tudi so-

vraštvo med dvema družinama — vsako noč zazija na vrtu sveža jama: iščejo denar.

*

A denar je še vedno tam. Zakopan leži pod črno zemljo. Okrogli turški zlatniki, tenke mahmudije, zlati luidori. Čvrste so stene lončene posode, od zgoraj jih pritiska težka kamnitna plošča.

LUČKA IN ZEMLJEVID

Marijan Cizerle¹

»Reci, očka, reci mi,
kaj na steni tu visi?
Papir, kot škrat bi se igral,
če prej v mavrico bi pal,
potem pa s prstom sem in tja
bi vlekel čez strani neba.«

»To je, Lučka, zemljevid,
to je svet navzkriž pribit.
Škrat se je po njem igral,
ki ni risati nič znal,
zato le šare sem in tja
je vlekel čez plati neba.«

»Reci, očka, kaj je to,
kar pokrila sem z dlanjo?«
»Kar pod ročico ti rdi,
kakor da bi tekla kri,
tu smo, Lučka, mi doma,
tu zvok preskušamo srca.«

Plug pri nas ne rjavi,
pod kapom brana ne prhni.
znoj tu zemljico plodi.
Tu rod trdih grč živi,
ki sonce mu v očeh žari,
ki dom na skalo si gradi!«

¹ Pesem »Lučka in groš« v 3. št. N. r. je napisal Marijan Cizerle.

EVICI V SPOMINSKO KNJIGO

Anton Debeljak

Stoji pomladi v polju grm —
pri cvetu cvet, pri trnu trn.
Pa pride mimo tožna deva:
»Oh, samo trnje cvet odeval!
Preveč je grenkega morjá,
preveč na zemlji je gorja.«

Tedaj pa tod gredé z obiska
vihrava deklica privriska:

»Prekrasen res mi ta je svet,
celo med trni raste cvet!«

Tako naj vedra bo ti duša,
predvsem ti naj radósti okuša.

Spreglej bodice sredi rož,
da vedno zadovoljna boš.

Ime naj tvoje v vek ti peva
pozdrav ta dvojni: Ave, Eva!

KO BI RIBA BILA PTIČ

Cvetko Golar

Ko bi riba bila ptič,
in bi šla midva na grič
pa bi pela tam in pila
in metuljčke bi lovila,
pa bi pila tam in pela,
tistega metuljčka ujela,
na katerem sreča jaha,
z zlatimi perutmi maha.

In prešerna in vesela
srečo bi metuljčku vzela,
si jo na klobuk pripela,
si lepo jo razdelila,
ko čakala bi kosila,
sebi pol in meni pol,
vsak imel bi je dovolj.

BUNKEC

Gustav Strniša

Bunkec je bil mlad, majhen ježek,
ki je, ležeč med svojima roditeljema,
užival mirno zimsko spanje.

Pa se je sredi zime nenadoma prebudil, vtaknil smrček skozi okence
med listjem in pokukal v beli snežni dan.

Takoj je poskočil v tesni kamrici
pod zemljo in pričel siliti na plan.

Starša sta mu branila. Očka mu ni hotel dati ključka, da bi odklenil dverce, a sinko je moledoval:

»Zunaj je tako lepo! Sonce sije na kristalno belo poljano, žarki sipljejo povsod blesteče bisere, ki slepe oči in vabijo s tajinstvenim bleskom v prirodo. Na našem parobku pa opažam urne smučarje in sankarje, ki hite po vzpetini in veselo vriskajo.«

Očka in mamica sta bila preveč zaspala, da bi se z njim prerekala, in tudi nejevoljna, ker ju je predramil. Takoj sta znova zasnula.

Bunkec ju je nekaj časa molče opazoval, na kar je očetu spretno zmaknil ključek izpod pazduhe in tiho odcopatal iz tesnega doma.

Počasi je stopical na griček. Spočetka je bil omamljen, pijano se je zaletaval kvišku. Nožice so se mu pogrezale, le polagoma se je vzpenjal vkreber in naposled utrujen občepel na vrhu.

»Vidite ga, copatarja!« se je oglasil neki deček in že so se drsalci zaleteli proti njemu.

Bunkec se jih je zbal. Takoj se je zvil v klobčič in se zakotalil po griču.

Ko se je naposled ustavil globoko v dolini in se hotel izkobacati, mu je zagomazelo po hrbtu, saj se ga je snežna plast tako tesno oprijela, da se niti ganiti ni mogel.

Že so ga obkolili veseli sankajci in se mu smejali.

»Pokrijmo ga s plašči, da se ogreje, saj vidite, da je kot velika, ledena kepa! Potem ga pa vzamemo s seboj!« je nekdo zakričal in takoj so naložili nanj plašče ter oddirjali nazaj na hriček.

Ježek je nekaj časa mirno ležal. Ko pa je začutil, da mrzli oklep popušča, se je skobacal izpod njega in premražen lezel proti gozdu, še preden so se smučarji vrnili.

Sonce je zatonilo. Mraz je pritiskal vedno huje. Bunkec je ves zmučen taval in taval dalje. Naposled se je zna-

šel blizu doma, kjer je na moč potrkal na vrata in se onesvestil.

Tedaj so se odprla dverca. Trda očetova šapica ga je potegnila globoko v gorki domek, kjer se je kmalu zavedel.

»Tak nepridiprav! Še ključek si mi vzel in ga pustil v ključavnici, da bi nas lahko presenetil kak nepotrebnik in oropal!« je godrnjal šivankar in segel pod korenine po tenko leskovko, ki je krepko zapela svojo bridko pesem.

Bunkec se je stisnil v kot in miło zajokal.

Zdaj je Bunkec že velik. Svojo družinico ima. Če kdaj kakega mladička pograbi sredi zime želja, da bi jo pobrisal v svet, mu očka pove svoj doživljaj, ki otroku več zaleže kot vsi nauki in opomini.

Z I M A

Sr. K.

Sneg zastrl je drevje,
latnike, poljá,
vas je kakor otok bel
sredi zimskega sveta.

Klical bi, pa ne sliši
se preko gorskih slemen,
gozd počiva pod težo
svetlih, snežnih kopren.

Še moja misel je svetla
kot ta zapuščena pot;
čas — se zdi — se je v polja vjel
kot potnik, ki pride
in sede v zimski kot.

GOZDOVI — NARODNO BOGASTVO

Gozd redi človeka kakor polje in morje. Vpliv gozda na človeka je neizmeren. Vsa evropska kultura ima svoj izvor v gozdu. Prvi bogovi so bili v predstavah poganskih ljudi spočeti v gozdovih, božanstvo gozdnih polbogov je še danes v vseh evropskih narodih ohranjeno v narodnih pripovedkah.

V bronasti dobi je človek že znal podreti drevo in obdelati hlod. Ni pa znal gozda iztrebiti, zato ga je zažgal, če mu je bil v napotje. Isto so delali Slovani in Germani. Vendar pa je človek vedno iskal varstvo v senci gozdov, če mu je pretila nevarnost. Tako je iz zgodovine znano, da so vprav gozdovi bili tisti, ki so preprečili razširjenje rimskega imperija na ozemlje Nemčije, ker je Varij izgubil v Tevto-burškem gozdu svoje legije. V senci germanskih gozdov so torej onemogle sicer zmagovite legije sončnega Rima. V vojnah, ki so jih imeli Rusi z Mongoli, je bil večni boj med gozdom in neizmerno stepo. Ruski gozdovi so zlomili napade Tatarov. Zgodovina nas dalje uči, da je kolonizacija najtežja v gozdnih predelih osvojene zemlje. Vendar so jo, kar tudi vemo iz zgodovine, izvedli Nemci v srednji Evropi, Rusi v Sibiriji, Angleži pa v severni Ameriki.

Gozdov niso vedno čuvali...

Znano je, da so ljudje včasih kar na veliko uničevali gozdove. Kasneje se je to uničevanje na prepoved raznih oblasti zaježilo. Karel Veliki je prepovedal svojim podanikom iztrebljevanje gozdov, dovolil je sekati les le za največjo silo. Viljem Osvajalec pa je n. pr. dal porušiti kar 30 vasi, da mu niso kmetje uničili gozdov. Seveda te prepovedi niso bile izdane toliko zaradi ljubezni do gozda in njegovega bogastva, kolikor zaradi zašči-

te lova, ki je bil v srednjem veku grajski gospodi edini užitek in zabava.

Anglija ni znala očuvati svojih gozdov. Karel I. je celo razpisal nagrado za iztrebljenje gozdov, da bi na ta način povečal ploskev orne zemlje in pridobil čim več polja za posejanje žita. Cromwel je storil isto na ljubo ovcam, ker je hotel razširiti pašnike na škodo gozdov. Industrija volne je bila takrat v Angliji tako rekoč na višku razvoja. V Španiji so iz podobnih vzrokov izginili prelepi gozdovi na ljubo ovcam »merinos«.

Ko so se Angleži zavedli svoje za-blode, je bilo že prepozno. Od zgodovinsko znanih angleških gozdov, ki so imeli važno vlogo v plemenskih bojih, je ostal nanje le še zgodovinski spomin. Anglija je danes najbolj »gola« dežela v Evropi. Anglija in Škotska skupaj imata komaj $\frac{1}{25}$ površine pokrite z gozdovi. Številna angleška deca pozna gozd le še iz zgodovine in iz pripovedk. Med svetovno vojno je Anglija posekala 150.000 ha gozda, t. j. več ko $\frac{1}{10}$ vseh gozdov. Pod sekiro so padala tudi drevesa v Windsorskem gozdu, opevana od angleškega pesnika Shakespearea (Šekspirja). Vendar ni bila samo angleška ovca tista, zaradi katere se je uničilo tamkaj največ gozdov. Mnogo sta k uničenju gozdov pripomogla tudi morje in rudarstvo.

V 18. stoletju pa so se pričele od razsodnih ljudi pritožbe zaradi nesmiselnega uničevanja gozdov. Mali ljudje in veliki učenjaki so opominjali lahko-miselneže na hude posledice zaradi uničenja gozdov kakor na usihanje studencev, usedanje gorá, na sušo in točo, ki bosta uničili žetev. Le modernemu gospodarstvu gre danes zahvala, da so se v mnogih predelih, kjer je bil gozd skoraj že povsem iztrebljen, preprečile ujme s ponovnim, umetno vzgojenim gozdom.

Pravijo, da gozd čuva mokroto tal. Ta vera je stara ko zemlja. Res pa je tudi, da pade na gozdove več padavin kakor na polja, vendar $\frac{1}{4}$ mokrote v gozdnih predelih niti ne doseže tal, ker prej izhlapi na listih dreves. Vse padavine pa, ki dosežejo gozdna tla, se tamkaj bolje ohranijo kakor kjer koli druge, ker jih gozd uporabi edino zase. Gozdna tla vpijajo zase toliko vode, da nastanejo včasih na posekah kar mala močvirja.

Gozdovi učvrščajo zemljo, zdržujejo plazove z gora in branijo rekam in veletokom, da bi trgali obrežno rodovitno zemljo ter jo odnašali s seboj. Peter Veliki je zaradi tega pod smrtno kaznijo prepovedal sekati drevje na bregovih ruskih rek. Po njegovi smrti pa so ruski kmetje in veleposestniki pozabili na to odredbo in pričeli nesmiselno izsekavati gozdove tudi ob obrežjih rek.

Tudi druge države so slabo gospodarile z lesom. Posledica tega nenačrtnega gospodarstva z lesom je danes ta, da porabi človeštvo letno skoraj 50 % več lesa, kolikor znaša letni prirastek gozdov. Strokovnjaki cenijo letni prirastek vseh gozdov na zemlji na 114 milijard kub. metrov lesa, uporaba lesa pa znaša na vsej zemeljski obli letno 168 milijard kub. metrov...

In posledice tega?

Bogastvo gozdnih tal v Ameriki je neverjetno. Kanada ima $\frac{1}{4}$ vse dežele pokrito z gozdovi. V Združenih državah ameriških zavzemajo gozdovi 30 % vse površine.

Zato ni čudno, če pravimo, da je Amerika zgrajena iz lesa: hiše, vasi, farme so iz lesa, ceste so tlakovane z lesenimi kockami, parne stroje kurijo z lesom, industrija, ki porablja ogromne količine lesa za svoje potrebe, pa je na višku razvoja.

Največji sovražnik velikih gozdov je železnica. Parni stroji zažigajo z iskrami ogromne površine gozdov v bližini železnic. Takšen velik požar je imela

Nemčija leta 1904. v Šleziji, kjer so iskre iz lokomotive zažgale in uničile 6.200 ha gozdov.

Leta 1891 je bil v Ameriki sprejet zakon za varstvo gozdov. To pa Ameriki ni prineslo zaželenega uravnovešenja v porabi lesa, saj je znano, da Amerika porabi letno polovico vse svetovne proizvodnje lesa ozir. dvakrat toliko, kolikor ga ji morejo letno brez škode za uničenje dajati lastni gozdovi. Zato je upravičena krilatica, da Amerikanci les »žro«... Tamkaj znaša letna poraba lesa na 1 osebo 6krat več ko v Evropi.

Gozdovi služijo omiki. Iz lesa izdelujejo papir za časopise, knjige, slike in dela iz znanstvenega področja. — Amerika porabi letno 3.000.000 ton papirja, t. j. 8krat več kakor Nemčija. Že angleški časopis je po obsegu in teži 2—3krat težji kakor drugi, ameriški pa je 3krat težji ko angleški.

Sovražnik gozdov je tudi kemija. Ta je iznašla mnogo poti za predelavo lesa v druge predmete, ki jih danes človek potrebuje za svoj obstoj. Lesni katran, smola, pepelika, lesno oglje, celuloza itd. so stvari, ki jih današnji človek pač ne zametava. Suha destilacija lesa pa daje poleg že omenjenih dobrin tudi metilov alkohol (lesni špirit), lesni cvet itd.

Gozdovi padajo, stepni oz. puščavski vetrovi pa imajo prosto pot in divjajo ter uničujejo naravo in delo človeških rok. Uničeni gozdovi so n. pr. samo Ameriki »darovali« 20.000.000 ha puščave. Zdaj seveda z vso naglico umetno pogozdujejo uničene predele nekdanj mogočnih gozdov. Če ni že prepozno?...

Od celotne površine zemlje odpade na gozdove:

na Finskem 73 %,
na Švedskem 52 %,
v Rusiji 45 %,
v Nemčiji 27 %,
v Franciji 19 %,
v Angliji 4 %.

Običajna starost zdravega hrastovega gozda traja 100—120 let. Smreka dočaka starost 400—600 let. Pravi očaki iglastega drevja pa rastejo v Kaliforniji in na obalah oceana. Visoki so včasih tudi preko 100 m. Neko drevo v Ameriki je tako zajetno, da so napravili senzacij žejni ljudje v njegovo deblo predor, skozi katerega lahko vozijo avtomobili...

Industrija in les.

Industrija in les korakata vzporedno v svet iznajdb. Švedi so vrgli na svetovni trg svoje znamenite vžigalice. To so storili, ker so z lahkoto konkurirali drugim državam, saj ima Švedska toliko lesa, da je lahko krila vse potrebe in povpraševanja po vžigalicah ne samo v Evropi, ampak tudi na drugih celinah.

Iglasto drevje daje ljudem: umetno svilo, nitrocelulozo, filme, papir, celofan, razne smole in lake in še mnogo

stvari, ki so ljudem potrebne, a se jim pogosto niti ne sanja, da so po industrijskih iznajdbah napravljene iz lesa.

Lesno oglje, lesni cvet, kisova kislina, brezova voda, lesni katran, papir in še sto in sto stvari so na eni strani sovražniki gozdov, na drugi pa prijatelji človeštva, ki je s svojim modernim načinom življenja prišlo že tako daleč, da bi brez teh predmetov težko izhajalo.

Gozdovi so merilo narodnega gospodarstva. Naša mala, a prelepa Slovenija je bogata z lesom. Gozdovi so naša gospodarska moč in naš ponos. In če bodo ljudje, katerim je gozdno bogastvo zaupano v upravljanje, pametno ravnali z gozdovi in izsekane predele tudi umetno pogozdovali, da bodo z delom svojih rok popravili nastalo škodo in pomagali naravi celiti rane v izsekanih gozdovih, tedaj se nam ni treba bati bodočnosti.

L. Z.

VPRAŠANJA

Marijan Cizerle

»Kje je sonce, Lučka moja?«

»Glej, na nebu,« boš dejala.

»Kje je luna, Lučka moja?«

»Očka, jaz se bom smejala!«

»Kje so zvezde, Lučka moja?«

»Čez nebo sem jih nastlala!«

»Kje so cvetke, Lučka moja?«

»V polju ti jih bom nabrala!«

Jaz povem ti, Lučka moja:

v dušici ti sonček sije,

v očkah lunica se skriva,

v srčku zvezdica ti sniva,

v tebi rozni popek klije!

NENAVADNE ŠOLE

Viktor Pirnat

Arabska šola v Alžiru

Kazba, prastaro mesto alžirskih domačinov po bregu in vrh nategnjene griča zadaj za evropskim delom razkošnega pristanišča, odmaknjeno od morja in od nepoklicanih oči.

Ozke ulice in uličice, strme, mračne. Mnoge se slepo ustavljajo pred umazanimi belimi zidovi. Med kamenjem se po ulicah odteka voda iz vodnjakov in kri iz klavnic, duhovi in muhe in sončna sparina in zakrite ženske in mrki moški. Temna je njihova polt, bele halje jim padajo čez ramena. Njihove trgovnice so istočasno delavnice. Tam čepe in čebetajo, kade in srebajo črno kavo. Z vitkega minareta bližnje džamije se oglasi muezin. Na vratih si one pol zagrnjene ženske, za hrbtom teman brlog — njihovo stanovanje.

V taki na pol podzemeljski jazbini je v velikem pristaniškem mestu Alžiru, ki je ob obali čudovito moderno in elegantno, zadaj po bregu pa še bolj čudovito zanemarjeno, prava arabska muslimanska šola. V onem delu, v Kazbi, žive le domačini, predvsem Arabci. Petdeset tisoč jih je. Šol imajo nedvomno več, na eno sem nalletel. Glavni namen take verske šole je, da se mladina nauči korana, turškega svetega pisma.

Sobica ima komaj deset kvadratnih metrov, ki jih omejujejo bele gole stene. Ena izmed njih je visoko neke pod stropom preluknjana in skozi majhno okence se krađe dnevna luč v izbico. Tla so pokrita s preprogami. Oguljene so že. Po njih je čepelo ob mojem obisku kakih dvajset otrok. Menda so bili sami dečki. Kdo bi to vedel! Zaviti v več ali manj raztrgane haljice, v vseh odtenkih zagorele polti, živahnih črnih oči in temnih ko-

drastih las, so nas pustili v negotovosti, ali bodo dorasli v temne francoske vojščake ali v zakrite haremske žene. Med njimi smo zagledali brkatega moža, ki se je naslanjal na pisano blazino in s pojočim glasom zlogovaje izgovarjal: »Ta-ra-ti-ka-me-be« ali nekaj sličnega. Ko je končal, je mladina ponavljala za njim kot papige. In to v neskončnost. Nemoteno smo smeli tujci prisostvovati čudnemu pokuku. To se pravi, smeli bi, če se ne bi naposled vsa dvajsetglava mladež dvignila, stegnila ročice in nas prosila za franke. Učitelj se je smehljaj, pretegaje se po blazinah. Je bilo pač vroče...

Podobne šole bodo pač povsod, kjer se glasi zvonki arabski jezik ob robovih pušcav in na sočnih zelenicah sredi peščenega morja, po tihih gorskih vasicah in bučnih obmorskih mestih, ki jih krasi vitki minareti mohamedanskih molilnic.

Kako se uče Laponci?

Severna Švedska. Tam je mestece Kiruna, najbogatejši in najvažnejši kraj onstran severnega povratnika. Od tod pelje avtobusna proga še sedemnajst kilometrov v laponsko-finsko vas Jukkasjärvi. Nekako tri ducate raztresenih ubornih lesenih kočic šteje skromna vasica. Ceste nobene. Sneg pokriva tam svet pogosto osem mesecev v letu. Osem sto metrov široka reka Torne, ki drvi mimo vasi proti nižavju in morju, je redkokdaj manj kot sedem mesecev pokrita z ledom.

Tam je bila kmalu po prvi svetovni vojni ustanovljena šola za laponsko deco. Pač svojevrstna, nenavadna šola, ki je pri nas ne najdete! Ta polar- na šola sestoji iz treh majhnih rdečih lesenih šolskih hišic, ki rasto iz zem-

lje v piramidasti obliki, vrh jim krasi zidan dimnik. V vsaki hišici je šolska soba in stanovanje za učiteljico. Poleg »šole« stoji šest šotorom sličnih lesenih koč. V vsaki koči stanuje šest-najst otrok s svojo gospodinjo.

Laponski otroci so zelo majhni, imajo okrogle, dobrodušne obrazke rumenkaste barve, poudarjene ličnice in večinoma temne, trudne oči. Tudi odrasli niso nikdar veliki. Posebno ostanejo kratkih nog, najbrž od večnega čepenja po šotorih in kočah pri delu in jelu. Sicer so pa močni in odporni.

Laponci so ubožni in težko dostopni za pridobitve omike. Žive v šotorih ali v kočah, sličnih šotorom, ki jim reka »gamnen«. Odvisno je od načina njihovega življenja, ker obstajata dve vrsti Laponcev: prvi so gozdni Laponci, pastirji, ki hodijo tiho in zamišljeno s čredami severnih jelenov za pašo po neskončnih pokrajinah okoli severnega povratnika, drugi so stalno naseljeni Laponci ob morski obali in ob rekah. V glavnem se vsi hranijo z mlekom in mesom severnih jelenov, ki jim nadomeščajo vse naše domače živali. Kože severnih jelenov predelujejo v hlače, krila, kape in čevlje. Oblači in hrani jih severni jelen.

Pa si oglejmo laponsko šolo!

Ko pozvonijo, se zavrte otroci v bočni vrsti pred svojim šolskim poslopjem ter na učiteljčin znak stopijo v razred. Tam ni klopi. Sedejo po tleh na smrečje in resje. Učiteljica med njimi. Pišejo na kolenih v zvezke, ki so taki kot naši. Zvezke, čitanke in ostala učila dobe brezplačno v šoli. Za to skrbi švedska država. Po stenah je nekaj slik, v kotu knjižna polica, na navznot nagnjeno steno je prislonjena tabla. Otroci se nauče čitanja, pisanja in računanja kot tudi ostalega znanja, ki jim je za življenje neogibno potrebno. Tudi prepevajo, čeprav Laponci glasbeno niso nadarjeni. Če jih obišče tujec, ga pozdravijo s pesmijo.

Sicer se glasi njihov pozdrav: »Purris, purris!«, ki se mu odzdravi z besedami: »Ibmel adda«. Ob odmorih se poigrajo, kot to dela vsa mladina po svetu, vsaka pač po svoje.

Učiteljica je Laponka in nosi laponsko narodno nošo, svetlomodro in rdečo, kar je videti zelo svečano. Sicer se pa noše krajevno znatno ločijo. Domovino Laponca je najlažje ugotoviti po njegovi čepici in po pasu. Kot njeni učenci ima tudi učiteljica kožuvinaste galoše na nogah. Govori laponski, finski in švedski ter po malo angleški in nemški.

V drugem šolskem poslopju se uči mladina deških in dekliških ročnih del. Tam poskušajo vse, kar potujoči pastirji in ribiči (nomadi) v življenju potrebujejo.

Sedem mesecev traja za laponsko mladež šolsko leto. Tedaj dobe učence in učenci brezplačno tudi hrano, stanovanje in obleko v kočah, ki jih oskrbujejo posebne kočarske mamice.

Toplo in prijetno je v tistih kočah. Sredi stoji veliko kamnitno ognjišče. Ob njem poseda gospodinja, ki peče in kuha za mladino in zase ter spi skupaj z otroki. Postelj nimajo. Suho dračje po tleh jim je mehko ležišče. Tudi kasneje v življenju ne bo drugače. Vsak deček in vsaka deklica ima glavnik, pločevinast lonec in zobno krtačko, sicer prav ničesar. Pač, dečki nosijo za pasom nož, ki tiči v nožnici iz rogovja severnega jelena.

Ostalih pet mesecev je mladina šole prosta, ne uživa pa počitnic, kot je to običajno po ostalem svetu. Razkrope se otroci po širnih meglenih poljanah v koničaste šotore in piramidaste koč, trdo morajo delati ter pomagati staršem za ljubi vsakdanji kruhek. Učiteljica gre čez poletne počitnice s kako večjo laponsko rodbino proti severu in poučuje tam v šotorih mladino v čitanju in pisanju.

Otoška šola v svetilniku.

Otok Sylt v Ambronskem otočju pred Severno Frizijo ob Severnem morju meri 93 km², je največji med Ambronskimi otoki in tolikšen kot naš Vis. Leži zahodno od nemško-danske državne meje.

Valovite peščene sipine pokrivajo otok, pot se vije med njimi v temno-rjavo resje, iz katerega pokukavajo rumene glavice arnike, drugod pa se širijo skopa polja z redko travo, ki jo žvečijo tisoči ovac.

Vasice ljubke, poleti sama obmorska kopališča. Od l. 1927. je otok zvezan s kopnim. Po ozkem nasipu tik nad nemirno gladino drvi brzovlak Hamburg-Westerland. Na najjužnejši konici otoka sameva naselje Hörnum.

Plitvo je morje tam naokoli, ker se je pred davnimi stoletji zemlja pogreznila in jo je pokrila voda. Sivo, megleno je to morje, pust, grozotno. Zadnji ostanki starih ribičev in smelih morskih volkov še vztrajajo tam v borbi za svoj obstanek.

Kratko je poletno veselje, dolgo je ostalo leto, ko divja in rohni vihar nad zapuščenim tokom in nepreglednim morjem. Luč s svetilnika bega med razdivjanimi valovi, ki butajo ob obrežje, da se stresa zemlja in ziblje svetilnik, ki ga obletavajo galebi, kričeči v strahu in potrebi.

V hörnumskem svetilniku je šola.

Spodaj stroji in elektrarna, nad njimi mala šolska izbica z okroglimi okenci na megleno morje in po pustem otoku. V Hörnumu je osem hiš, dve družini svetilničarjev, oskrbnik poletnega zdravilišča, carinik, mostni čuvaj in učitelj, ki navadno nima več ko dva učenca, dečka in deklico, sinčka zdraviliškega oskrbnika in svetilničarjevo hčerko. Tako je bilo leto pred začetkom nove svetovne vojne.

Na otoku ni avtomobilov ne koles ne kina ne gledališča, pa je kljub temu lepo za one, ki so tam doma. V višje šole potegne mladino vlak čez morje.

(Se nadaljuje.)

NAŠA FARA

Davorin Ravljen

Stara fara je šmihelska,
velik v cerkvi je patron.
Kádar maša je nedeljska,
se razlega prvi zvon:
od Družmirja do Mozirja,
od Mislinje do Savinje,
od Velenja do Gorenja
in še dalje, vse drugam —
bam, bam, bam...

Od Šaleške ni doline
lepše v svetu kje drugod.
Se pokriža, kdor odrine
s srcem žalostnim od tod —
od Družmirja ... zdaj že veste,
kod so razpeljane ceste.
Tožno iti je drugám
sam, sam, sam...

NEKAJ O BOMBAŽU

Dragim čitateljicam »Našega roda« smo že v eni prejšnjih števil napisali kratek članek o svili. Rekli smo, da je svila hrepenenje gizdalink, dočim se preprosto dekle oblači v trpežnejše oblačilo, ki je po večini napravljeno iz preprostejših tkanin, h katerim spada tudi bombaž.

Že od najstarejših časov, da, lahko rečemo od izgnanstva Adama in Eve iz raja, je vprašanje o oblačenju človeka in njegovi prehrani glavna skrb vse gospodarske politike. Za oblačilo so človeštvu v raznih dobah in raznih deželah služili predvsem: kožuhovina, volna, lan in njih izdelki, v novejšem času pa je posebno bombaž zavzel važno mesto v tekstilni (oblačilni) industriji.

Bombaž pridobivajo iz semen bombaževca, t. j. rastline, ki je doma na vzhodu. Bombaževce potrebuje za uspešno rast mnogo vode, v času zorenja pa tudi mnogo sončne toplote.

Stara indijska pripovedka pripoveduje, da je živel nekoč v Indiji junak Manu, sin Sonca, ki je preživel vesoljni potop in se rešil pred naraščajočimi vodami na visoko goro. V spisih duhovnikov, ki so pripadali verski sekti Manuja, čitamo, da so morali imeti vsi duhovniki pri opravljanju verskih obredov, katere jim je predpisal junak in prerok Manu kot zahvalne molitve Soncu, da so se rešili smrti pred vesoljnim potopom, okoli čela prevezane tri niti, spredene iz bombaža. Kdor ni imel teh niti okrog čela, ni smel prestopiti templja, posvečenega bogu Soncu...

Iz teh skromnih zapiskov moremo sklepati, da je pridelovanje bombaža že stara stara indijska obrt, ki izvira iz Zahodne Indije v pokrajini Pantšab. Pokrajina Pantšab je še dandanes najrodovitnejši predel za nasade bomba-

ževca. Od tod se je pridelovanje bombaža razširilo po vsej Indiji, v Turkestan, v Transkavkazijo in Malo Azijo. Indijci so tudi bili prvi, ki so barvali bombaž z indigom. Že pred našim štetjem pa je bil bombaž kot kulturna rastlina razširjen na obale Sredozemskega morja, dalje v Palestino, Sirijo in od tam v Grčijo, kamor ga je s svojih bojnih pohodov zanesel Aleksander Veliki.

V 2. stol. pr. Kr. so spoznali bombaž že tudi Rimljani na svojih bojnih pohodih po Mali Aziji.

To »potovanje« iz pokrajine v pokrajino pa se je nazadnje ustavilo ob Nilu, kjer še dandanes pridelujejo bombaž, ki ima najdaljša vlakna in je potemtakem najbolj cenjen za izdelovanje tkanin. Ta najboljša vrsta bombaža se imenuje »Maco« (izgovori »mako«) in sicer po znanem vrtu Maho Beys, kjer je bombaž prvotno rasel kot okrasna rastlina ali lepotični grm... V tem vrtu je odkril bombaž francoski inženir Jumel. Nemci še danes imenujejo najboljše izdelke iz bombaža z besedo »Maco«, Francozi pa pravijo isti vrsti »Jume«.

Bombaž je prišel v Evropo preko Španske, kamor so ga zanesli Arabci. Iz Španske se je razširil na Sicilijo, seveda spet po Arabcih, saj je bila Sicilija od 9. do 11. stoletja v posesti Arabcev. Iz teh časov dalje je prav za prav uvedeno pridelovanje bombaža na Španskem in na Siciliji, ki še danes pridelujeta precejšnje količine bombaževca. Pozneje so se pridelovanju bombaža pridružile tudi nekatere balkanske države, seveda zaradi podnebja le v omejenem obsegu, kajti bombaž ne uspeva povsod, kjer bi človek hotel in želel. Resnica pa je, da so bombaž in skrivnost njegovega pridelovanja zanesli na Balkan nekdanji gospodarji tega polotoka — Turki.

Iz kitajskih virov pa je dalje znano, da je cesar Wu-Ti že v 6. stol. pr. Kr. nosil obleke iz bombaža. Takrat so bila bombažasta oblačila izredna redkost zlasti na Kitajskem, ki se je v tistem času naravnost utapljala v svili.

Šele v srednjem veku so bombažne tkanine počasi prodrle v Evropo. V srednjo in severno Evropo so zanesli bombažasta oblačila prav za prav križarji, ki so se obogatili z mnogimi skrivnostmi vzhoda vračali domov s svojih bojnih pohodov po Aziji. Iz Male Azije pa so surov bombaž in bombažne tkanine zanesli v evropske dežele tudi genovski, beneški in bizantinski trgovci, ki so dolgo dobo bili edini dobavitelji bombažnih izdelkov za evropske dežele.

Povpraševanje po bombažnih izdelkih je bilo takrat še majhno, ker je zaradi prevoza bilo vsako bombažno oblačilo tako drago, da si ga je mogel privoščiti samo bogatin. Zato je v revnejših slojih, katerim so bili izdelki iz bombaža še nedosegljivi, krožilo mnogo pripovedk o »dragem in nedosegljivem bombažu«. O bombaževcu je v 14. stoletju napisal Anglež John Maundeville v eno svojih knjig sledečo pripovedko o »tatarski rastlinski ovci«:

»Sirska ovca je rastlina, ki daje sad, podoben kumari. Ko sad dozori, je užiten. V sadežu je mala živalca iz mesa in krvi... Podobna je jagnjetu in je pokrita z volno. Užitno je oboje, sadež in živalca, ki je skrita v njem. To je čudež narave, kakršnega ne najdemo nikjer več na širnem svetu...«

Bombažni izdelki so podobni volnenim izdelkom. Ali je ta odlika bombaža narekovala omenjenemu pisatelju pripovedko, ki jo je zavito v skrivnost in namigavanje o izredni koristi bombaža, v prenešenem smislu povedal svojim revnim rojakom, ki so zaman sanjali o bombažu v dneh, ko so se oblačili v izdelke iz lanu in volne? Kdo vé.

Bombaž si je počasi, zato pa vztrajno utiral pot v Evropo in pridobival vedno več prijateljev. Celo Krištof Kolumb, ki je na svojem potovanju v novi svet po tihem sanjal o tem, da si bo v Ameriki pridobil velike količine zlata, je bil izredno vesel, ko je pristal na otoku Guanahani in so mu domačini darovali — bombaž!

Španci so na svojem potovanju iz srednje v južno Ameriko, t. j. od Mehike do Peruja, našli bombaž, ko so stikali za zlatom v perujskih grobnicah. V teh grobnicah so našli na mumije, ki so bile zavite v bombažaste tkanine.

Iz tega lahko spoznamo, da so bile mnoge dežele že davno prej poučene o pridelovanju bombaža in izdelovanju bombažnih izdelkov kakor Evropejci. Vendar se je v Evropi potem storilo vse, da bi dohiteli zamujeni čas; in iz zgodovine bombaža vemo, da so že v 14. stoletju nastale bombažne predilnice in tkalnice v Nemčiji, Angliji, Franciji in Nizozemski.

Dandanes je pridelovanje bombaža in izdelovanje bombažnih tkanin že tako razširjeno, da si brez tega ne moremo misliti nobene dežele, ki stremi po osamosvojitvi v oblačilni industriji. Bombažna žetev je samo v letih 1926 in 1927, ki sta bili izredno naklonjeni bombaževcu, vrgla človeštvu sledeče količine bombaža:

Amerika 3.900.000 ton, Britska Indija 900.000 ton, Kitajska 380.000 ton, Egipt 340.000 ton, Rusija 180.000 ton, Brazilija 100.000 ton, vse ostale dežele na svetu, koder uspeva bombaž, pa skupaj 300.000 ton.

Bombažna oblačila danes niso več razkošje. Omisliti si jih more vsak, ki ni prezahteven. In kadar bodo naša dekleta in naše žene spet bolj cenile bombažaste obleke kakor svileni oblačila, bo manj razrednih razlik in več sreče in blagostanja v naših domovih.

L. Z.

Jontes Iva

trgovina s čevlji

LJUBLJANA, MESTNI TRG 14

*priporoča svojo lepo izbiro moških, ženskih in
otroških čevljev domačega izvora. Ročno delo.*

Nudimo samo solidno blago!

AUGUST KADUNC
LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lesnega izdelka — OPREME za novorojenčke

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna,
belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog,
zastorov, odev, perja, puha itd. Postrežba solidna!

Lekarna

Mr. Deu-Klanjšček D.

(prej Kuralt)

Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20

Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet

Kar potrebuje mladina v šoli in doma,
dobi po nizkih cenah

v Učiteljski knjigarni

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA ULICA 6

Klišaje eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna **»Neografika«**

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

MANUFAKTURNA TRGOVINA

ZAJC JOŠKO

LJUBLJANA

NABREŽJE 20. SEPTEMBRA

POLEG TROMOSTOVJA

